

4. “Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки” Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 року № 188/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — 38—39.
5. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року», затверджений 21.04.2011 року № 3268-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3268-17>
6. Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року"[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>
7. Заключний звіт з науково-дослідної роботи «Проведення аналізу стану реалізації регіональної екологічної політики» [Електронний ресурс]. — Режим доступу :<http://www.menr.gov.ua/docs/activity-ecopolit/NDR%20regionalna%20politika%202013.doc>
8. Хвесик М. Сталий розвиток України : проблеми та перспективи / М. Хвесик // Економіст. — 2011. — № 4. — С. 8—9.
9. Синякевич І. Основні постулати екологічної економіки як теоретична основа екологічної політики / І. Синякевич // Економіка України. — 2006. — № 7. — С. 49—54.

REFERENCES

1. Didik V.G., (2007), “Legal regulation of relations in the field of the environment in the European Union and Ukraine: a comparative legal study” [переклад].
2. Francis M. O’Donnell.,(2007) “What lies behind Scarcity: imperfect power, poverty and the global water crisis”
3. Yatsyk A.V., (2004), “Water Management Environment”
4. Resolution Verkhovna Rada of Ukraine: “The main directions of state policy of Ukraine in the field of environment, natural resources and environmental security” as of 08.11.2016
5. Verkhovna Rada of Ukraine / Law of Ukraine “On Approval national program of mineral resources of Ukraine till 2030” as of 08.11.2016 available at: <http://zakon4.rada.gov.ua / laws / show / 3268-17>
6. Verkhovna Rada of Ukraine / Law of Ukraine "On basic principles (strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine till 2020" available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>
7. The final report of the research work "Analysis of the status of implementation of regional environmental policies" available at: <http://www.menr.gov.ua/docs/activity-ecopolit/NDR%20regionalna%20politika%202013.doc>
8. Hvesyk, M. (2011), "Sustainability Ukraine: problems and prospects".
9. Synyakevych, I. (2006), "The basic tenets of ecological economics as a theoretical basis for environmental policy".

УДК 338.43:005.336(447.64)

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОБІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Кушнір С.О., к.е.н., доцент, Одинець О.С.

*Запорізький національний університет
Україна, 69000, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

einzbern.alexander@gmail.com

У статті обґрунтовується необхідність, передумови та варіанти розвитку агропромислового сектора України. Потенційні моделі реформування розглянуто на основі досвіду інших країн, зокрема Швейцарії, Молдови і Словенії, та на базі існуючих українських проектів. Наведено приклад актуальних пропозицій для аграріїв з боку банку АТ «Укрксімбанк» і страхових компаній, шляхи залучення та використання агробізнесом кредитних коштів та інвестицій. Проведено порівняння видів, обсягів і ефективності державної підтримки інших країн та можливості їх застосування в Україні. На основі досвіду країн Європи та СНД оцінено проблеми, варіанти та

потенційні наслідки зняття мораторію і подальшого регулювання відносин продажу та оренди земель сільськогосподарського призначення з контролем доступу іноземців та уникнення монополізму. Досліджено проблеми підвищення ефективності українських аграрних підприємств, які спричинені недостатнім фінансуванням і технічним забезпеченням, з одного боку, і недоліками менеджменту та недостатньо ефективним використанням потенціалу працівників – з іншого. Перелічено основні проблеми, що заважають українським та закордонним інвесторам вкладати кошти в український агробізнес. Окремо запропоновано модель взаємовигідної взаємодії агрогосподарств з підприємствами енергетичного сектора. Актуальність проведених досліджень зумовлена нинішніми тенденціями активного реформування агропромислового комплексу для підвищення його конкурентних позицій на відкритих європейських ринках та залучення і подальшого ефективного використання інвестицій агробізнесом.

Ключові слова: агробізнес, АПК, інвестиції, мораторій, земельний ринок, державна підтримка, кредитування, агрополітика.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АГРОБИЗНЕСА УКРАИНЫ

Кушнир С.А., к.э.н., доцент, Одинец А.С.

*Запорожский национальный университет
Украина, 69000, г. Запорожье, ул. Жуковского, 66*

В статье оценены необходимость, предпосылки и варианты развития агропромышленного сектора Украины. Потенциальные модели реформирования рассмотрены на основе опыта других стран, в частности Швейцарии, Молдовы и Словении, а также на базе существующих украинских проектов. Приведен пример актуальных предложений для аграриев со стороны банка АО «Укрксимбанк» и страховых компаний, пути привлечения и использования агробизнесом кредитных средств и инвестиций. Проведено сравнение видов, объема и эффективности государственной поддержки других стран и возможности их применения в Украине. На основе опыта стран Европы и СНГ проанализированы проблемы, варианты и потенциальные последствия снятия моратория и последующего регулирования отношений продажи и аренды земель сельскохозяйственного назначения с контролем доступа иностранцев и предотвращением монополизма. Исследованы проблемы повышения эффективности украинских аграрных предприятий, вызванные недостаточным финансированием и техническим обеспечением с одной стороны, и недостатками менеджмента и недостаточно эффективным использованием потенциала работников – с другой. Перечислены основные проблемы, мешающие украинским и зарубежным инвесторам вкладывать средства в украинский агробизнес. Отдельно предложена модель взаимовыгодного взаимодействия аграриев с предприятиями энергетического сектора. Актуальность проведенных исследований обусловлена нынешними тенденциями активного реформирования агропромышленного комплекса для повышения его конкурентных позиций на открытых европейских рынках и привлечения и дальнейшего эффективного использования инвестиций агробизнесом.

Ключевые слова: агробизнес, АПК, инвестиции, мораторий, земельный рынок, государственная поддержка, кредитование, агрополитика

WAYS TO INCREASE COMPETITIVENESS OF AGRIBUSINESS OF UKRAINE

Kushnir S.O., Ph.D. in Economical Science, Associate Professor, Odynets A.S.

*Zaporizhzhya National University
Ukraine, 69000, Zaporizhzhya, Zhukovsky str., 66*

The article is devoted to analysis of the importance, conditions and options for development of the agricultural sector of Ukraine. Potential models of reformation were considered on the basis of the experience of other countries, including Switzerland, Moldova and Slovenia, and according to existing Ukrainian projects. Current offerings for farmers by the bank JSC "Ukreksimbank" and insurance companies were given as an example of ways to attract agribusiness and their further use of credit and investment funds. Comparison of types, scope and effectiveness of state support of other countries and their possible application in Ukraine was made. The experience of Europe and the CIS was used to assess the problems, options and potential consequences of lifting the moratorium and the subsequent regulation of relations of sale and lease of agricultural land with control of foreigners access and avoiding of monopolies. The problems of improving the efficiency of Ukrainian agricultural enterprises were shown as caused a lack of funding and technical support on the one hand, and the drawbacks of insufficient management and unefficient use of potential employees on the other. The main problems that prevent Ukrainian and foreign investors to invest in Ukrainian agribusiness were named. The model of mutually beneficial interaction of agrarian companies with energy sector was analyzed. The research is relevant due to the current trend of active agriculture reforming for improving of its competitive position on European markets and further effective use of investments in agribusiness.

Key words: agribusiness, agriculture, investment, moratorium, the land market, government support, loans, agrarian policy

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Україна – провідний гравець світового аграрного ринку. Аграрний сектор України – джерело чверті валютної виручки для держави, 8% ВВП і офіційний роботодавець для 15% населення. У січні-листопаді 2016 року індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з аналогічним періодом 2015 р. склав 102,9%, що на тлі загальної кризи економіки і тимчасової втрати багатьох об'єктів інфраструктури сектора є свідченням значного росту [1, с. 4].

Основними тенденціями сучасного світового агропродовольчого розвитку є збереження позитивної динаміки світового агропродовольчого виробництва на тлі загального уповільнення темпів його зростання; підвищення глобального попиту на продукцію агросектору; слабка передбачуваність волатильності світових продовольчих цін, які після піків у 2008 та 2011 роках демонструють загалом знижувальну динаміку з окремими періодами незначних підвищувальних коливань; посилення значення країн, що розвиваються, на глобальному продовольчому ринку; зростання впливу ринкових чинників на розвиток сільськогосподарського виробництва і розширення у цьому зв'язку додаткових можливостей для країн, що розвиваються, на світовому ринку; зменшення масштабів прямої бюджетної підтримки агрогосподарств, її переорієнтація на переважне фінансування загальних послуг у сільському господарстві; зростання інтеграційних прагнень держав, розширення діяльності міжнародних організацій (ФАО, СОТ, ОЕСР та ін.), що суттєво впливає на розвиток світової агропродовольчої торгівлі, створення резервів тощо; актуалізація проблем розробки і впровадження інновацій (у тому числі й у сфері альтернативної енергетики) та формування сталих систем агрогосподарювання; загострення конкурентної боротьби за земельні й водні ресурси та підвищення інтересу національних урядів і приватних інвесторів до придбання земель у третіх країнах. Ці тенденції створюють сприятливі передумови для інвестування в аграрне виробництво, зокрема в Україні [4, с. 28].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аграрний сектор є одним з основних в економіці України, що значно підвищує важливість його ефективного функціонування. Питання створення земельного ринку, підвищення ефективності окремих підприємств та залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій зараз аналізуються на всіх рівнях вітчизняної науки. Аналіз інвестиційного потенціалу аграрних підприємств України, необхідності їх державної підтримки та перспективи створення ринку землі аналізуються в працях Г.В. Сидор [9] та А.В. Скрипника [10], а також розглянуті у статтях Т.В. Кутового [1], М.П. Мартинюка [2], Д.В. Скорнякова [3], Ю.А. Вишневського [4], О. Дуніної [5], М. Штамма [6], А.А. Гордійчука [7] та Н. Васильєвої [8]. Для статті використовувались результати проведених аналізів аграрного сектора України, Швейцарії, Молдови і Словенії, можливих шляхів розвитку українського аграрного ринку та потенційних інноваційних рішень для українських аграрних підприємств. Аналізована в статті стратегія міністра аграрної політики та продовольства Т.В. Кутового вже частково закладена в бюджет 2017 року і покликана ввести засади майбутньої підтримки аграрних підприємств державою і, зокрема, надати власникам землі можливість продавати права оренди. Д.В. Скорняковим був зроблений всебічний аналіз агрополітики України та її впливу на підприємства галузі. Стаття Н. Васильєвої являє собою аналіз основних послуг банків і компаній, що надаються аграрним підприємствам України.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Основною метою статті є пошук найбільш ефективних шляхів залучення коштів аграрними підприємствами та методів кращого їх використання, аналіз потенційних наслідків зняття мораторію на купівлю-продаж земельних паїв та можливих заходів держави для підтримки аграрних підприємств України. Актуальність дослідження полягає в аналізі перспектив розвитку аграрного сектору України, здійснених та потенційних кроків держави для підтримки АПК, шляхів залучення і використання фінансових ресурсів агропідприємствами.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Україна посідає важливе місце у світовій аграрній галузі завдяки вдалому географічному розташуванню та значному потенціалу у сфері сільського господарства, тому перебуває в центрі уваги світового співтовариства, яке вже вивчає перспективи забезпечення потреб продовольчої безпеки для 9 мільярдів мешканців Землі вже у 2050 році. Зараз кожен третій долар США, отриманий Україною від експорту, приносить саме аграрний сектор, а сільськогосподарських земель в Україні більше, ніж у Німеччині, Італії та Великобританії, взятих разом. Враховуючи потенціал агропромислового комплексу України та її нинішню позицію у світі, вона є привабливою як для зовнішніх, так і для внутрішніх інвестицій, але на шляху залучення коштів та впровадження інновацій стоять безліч недоліків законодавчого і соціально-економічного характеру [1, с. 4].

Нині на загальнодержавному рівні пріоритетним є реформування системи державної підтримки приватних фермерських господарств, проведення земельної реформи та реформи підприємств державної форми власності. Для вирішення цих проблем у 2017 році заплановано реалізацію стратегії «3+5», розробленої міністром аграрної політики та продовольства Т. Кутовим. Основою стратегії є збільшення масштабів підтримки агропідприємств, мета якої – в умовах обмеженого фінансування застосовувати найефективніші механізми в тих галузях і за тими напрямками, що зможуть забезпечити найбільший ефект для аграрної й не тільки економіки. Запропоновано виділити 1% від обсягу виробництва сільськогосподарської продукції на допомогу малим і середнім виробникам, і Кабінет Міністрів підтримав цю ідею. Планувалося виділити 5,5 млрд гривень, тоді як у 2016 році було 350 млн. Надалі планується закріпити 1% підтримки в Бюджетному кодексі. На жаль, у бюджеті на 2017 рік закладено лише 4 мільярди державної підтримки, а з січня 2017 року скасовано спеціальний режим сплати ПДВ аграріями, що змушує сільгоспвиробників сплачувати ПДВ на загальних підставах. У закладеній в бюджеті підтримки близько половини отримують птахівники. На решту дотацій зможуть претендувати тваринники, які розводять свиней та велику рогату худобу, а також господарства, які спеціалізуються на вирощуванні фруктів та овочів. За прогнозами аналітиків, першими в черзі за фінансуванням будуть великі виробники, що означає суттєве зростання реального податкового навантаження для дрібних фермерів. Позитивною стороною є те, що Міністерству аграрної політики та продовольства вже вдалося домовитися з міжнародними фінансовими установами та українськими банками про надання 800 млн євро кредитів для фермерів. Міжнародні банки щорічно виділяють для України 5-10 млрд євро інвестицій, тож фермери мають активніше їх залучати і використовувати [2, с. 7].

Досвід інших країн, де сучасний земельний ринок вже створено, показує, що право продажу землі є одним з основних шляхів залучення коштів у АПК. За оцінками, якщо держава буде заважати учасникам земельного ринку, то агровиробництво буде зростати лише на 2-5% у рік, а за умови її нейтральності – на 10-20%, а якщо ринок відкриється повною мірою, то щорічний приріст виробництва може сягнути і 100%. Сьогодні діє мораторій на купівлю-продаж земельних паїв, який введено ще в січні 2001 року і пролонговано сім разів до кінця 2017. Результатом п'ятнадцяти років мораторію основною формою відносин в агросекторі України стали договори оренди з пайовиками, яких нині діє 4,7 млн загалом на 16,6 млн га, більшу частину земель у приватній власності. На 2,5 млн га, чверть державного земельного банку, діють 56 тис. договорів оренди державних сільгоспземель. Ринку оренди властиві локальні монополії з часто ідентичними ціновими пропозиціями. Конкуренція періодично посилюється під час перепідписання договорів, але загалом це ринок покупця [3, с. 32]. З квітня 2015 року землі приватних господарств дозволили здавати в оренду агрохолдингам з мінімальним строком у сім років і скасуванням еколого-економічного обґрунтування для сівозмін. Це спричинило збільшення монополізму і долі олійних культур у сівозмінах до 40% у деяких областях. Українські посіви соняшника становлять 6 млн га, що на 900 тисяч га більше ніж 2014 року, і майже дорівнюють пшениці. Завдяки існуванню мораторію лише 2%

сільськогосподарських угідь залишилися поза колективними сільськогосподарськими підприємствами, які, за деякими оцінками, платять реальним власникам у десять разів меншу орендну плату ніж прогнозована при діючому ринку землі. Досвід створення земельного ринку в Східній Європі та Балтії показує, що ціна землі збільшується на 25% за три роки після запуску ринку і ще на 8-10% з четвертого року по одинадцятий. Згідно зі світовою практикою, створення відкритого ринку землі збільшує ефективність господарств і врожайність зернових приблизно на 30% за два роки. Фермери зацікавлені у володінні землею і починають активніше залучати кредитні кошти. Гроші, недоплачені власникам агрохолдингами, буде спрямовано на викуп частини земель. Позитивний ефект для держави, за деякими оцінками, складе 7-8 млрд доларів уже на першому етапі [4, с. 28].

Одним з найбільших недоліків відсутності земельного ринку є невпевненість інвесторів в безпечності інвестування в орендований пай через можливість його власника в будь-який момент забрати землю. Поки українські підприємці лише збираються почати інвестувати, наприклад, у садівництво, їхні молдавські колеги обігнали їх в інтенсивному садівництві на 10 років як за обсягами, так і за рентабельністю. У Молдові не лише земля продається, а й садівники отримують субсидії на 1 га саду. У Швейцарії ж, наприклад, за кожну яблуню фермер отримує 18,5 євро через те, що в цій країні 60% фермерських господарств не змогли б вижити без цих компенсацій. Щоправда, основна мета такої підтримки в тому, аби не втратити, а навпаки – залучити туристів.

Проаналізуємо три варіанти впровадження земельного ринку в Україні, запропоновані Максимом Мартинюком, першим заступником міністра аграрної політики та продовольства України.

Таблиця 1 – Моделі запуску ринку землі в Україні [5]

Модель	I	II	III
	Продовження мораторію до 2022 р.	Створення ринку продажу орендних прав	Поступове впровадження земельного ринку
1	2	3	4
Законодавча основа	Закон України "Про внесення змін до розділу X "Перехідні положення" Земельного кодексу України щодо продовження заборони відчуження сільськогосподарських земель"	Законопроект Міністерства агрополітики "Про обіг земель сільськогосподарського призначення"	Проект експертної робочої групи при Держгеокадастрі
Спосіб впровадження	Продовження мораторію до 2022 р.	Надання місцевим державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування та державним органам приватизації можливості продажу орендних прав	Продаж 1 млн. га. на відкритих онлайн аукціонах за два роки. З третього року продаж земель приватними особами іншим особам чи державі. Юридичні особи і іноземці не є учасниками.
Потенційні наслідки	- Зменшення кількості пайовиків з переходом паїв до органів місцевої влади - збільшення земель агрохолдингів - мінімальні орендні ставки - погіршення структури посівів домінуванням олійних культур - зменшення долі тваринництва у галузі - подальше зростання експорту і урожайності	- основними учасниками ринку будуть агрохолдинги як найбільші орендарі - помірні премії пайовикам від кожного перепродажу - поява посередників з перепродажу - незначне збільшення податкових надходжень	- визначення єдиної обґрунтованої орієнтовної ціни продажу - повільне зростання ціни - зменшення ризику втрат для вітчизняних аграріїв

Досвід країн Європи та СНД показує, що створення ринку землі на початковому етапі породжує проблеми визначення адекватної ціни, регулювання доступу іноземців та

уникнення монополізму. Можливість продажу землі збільшує якість землекористування через перехід землі у власність людей, які зацікавлені у ефективному використанні придбаних площ для максимізації врожайності та власного прибутку, але без детального визначення законодавчих обмежень на максимальну кількість та використання придбаної землі ринок може призвести до виснаження ґрунтів та монополізації. Серед існуючих моделей поступове впровадження ринку землі в Україні є найбільш прийнятним, якщо будуть враховані необхідні обмеження та визначені приблизні ціни продажу.

Створення законодавчої бази і виділення субсидій є не єдиним варіантом покращення ситуації в українському АПК. Аграрії в інших країнах мають можливість фінансувати створення і розвиток свого бізнесу і без державної підтримки за рахунок дешевих кредитів, ставка яких у Швейцарії дорівнює 2,5% річних, а у Словенії розвиток бізнесу кредитується під 5-6% річних при умові дворічного позитивного результату діяльності фірми. В Україні ж доступ до фінансування, особливо для малих та середніх підприємств, ускладнюється через високу облікову ставку НБУ, яка більше року коливалась в межах 30-22%, і станом на 31 січня 2017 становить 14% річних, що також не передбачає надання кредитів бізнесу на розвиток за прийнятною ціною.

Іноземці, що працюють на нашій території, відзначають, що згодні взяти до себе на роботу лише близько 5% українців, оскільки більшість з них відучені від самостійної праці і потребують постійного контролю і підказок з боку менеджера.

Не краща ситуація і серед менеджерів. За оцінкою Андрія Гордійчука, голови правління «Сварог Вест Груп», однієї з найбільших агрокомпаній в Україні, що є лідером по врожайності серед українських підприємств протягом останніх трьох років, а по деяких культурах – по всій Європі, 90% топ-менеджменту приховано саботують впровадження інновацій, оскільки впровадження новітніх програмних засобів для менеджерів дозволить поступово виключити необхідність в агрономах середнього рівня [6, с. 45; 8, с. 71].

Українські фінансові установи також починають пропонувати нові фінансові інструменти для сільгоспвиробників. Наприклад, АТ «Укркресімбанк» –репрезентував нові ресурсні можливості для аграріїв сегмента малого та середнього бізнесу за програмами енергоефективності, продажу та заміни сільгосптехніки, поповнення оборотних коштів на прийнятних умовах, а саме зменшив мінімальний авансовий внесок до 15%, збільшив термін фінансування до 5 років та дав можливість відстрочки погашення кредиту до 18 місяців. Групи українських компаній – «Агро-Арена», «УКРАВІТ» та «МАІС» разом із страховими компаніями «РЗУ-Україна» та «АХА Страхування» об'єднали свої зусилля для забезпечення мікродобривами, засобами захисту рослин та насінням, фермер може безкоштовно отримати страхування посівів на зимовий період і майбутнього врожаю на весінньо-літній період [7, с. 53]. Перспективи для зростання також має ринок лізингових послуг. Він дозволяє аграріям розпочинати і збільшувати обсяги свого бізнесу зі значною економією. Позитивним для підприємця також є те, що платежі за лізингом входять у собівартість та не оподатковуються [9, с. 209].

Враховуючи складність залучення фінансових ресурсів, агропромисловий сектор може розвиватися також за рахунок взаємодії з енергетичним шляхом створення енергомісткого виробництва овочів [10, с. 79]. Нині в світі поширюється концепція точного землеробства – стратегія, яка дозволяє мінімізувати вплив зовнішніх факторів в сільському господарстві. В основі наукової концепції точного землеробства лежать уявлення про існування неоднорідностей у межах одного поля. Для оцінки і виявлення цих неоднорідностей використовуються новітні технології, такі як системи глобального позиціонування GPS, спеціальні датчики, аерофотознімки і знімки з супутників, а також спеціальні програми для агроменеджменту на базі геоінформаційних систем, які дозволяють здійснювати управління агробізнесом в режимі онлайн. Причина популярності стратегії не лише в зручності – це збільшення ефективності праці, яке дозволяє аграріям розвинених країн наймати меншу

кількість робітників, праця яких обходиться набагато дорожче. Звичайний робітник у сільському господарстві Швейцарії отримує 3500 євро на місяць, і це при середній вартості землі у 150000 євро за гектар, що змушує підприємців максимально автоматизувати виробництво [8, с. 70].

ВИСНОВКИ

Сучасний світ потребує значно більших обсягів сільськогосподарської продукції, ніж 25 років тому, і Україна з її чорноземами і великими посівними площами могла б без значних зусиль закріпити свої позиції на цьому ринку. Досвід багатьох європейських країн і таких наших сусідів, як Молдова та Словенія, показує, що врегульований земельний ринок і адекватні державні дотації та/або дешеві кредити для малих та середніх підприємств агробізнесу здатні швидко збільшити продуктивність АПК і окупитися за кілька років. Подібні проекти існують і в Україні, але відміна спеціального режиму ПДВ, недостатня підтримка з бюджету 2017 року, облікова ставка НБУ та практично нереальні вимоги банків до позичальників поки не сприяють розвитку агропідприємств. Відміна мораторію на купівлю-продаж земельних паїв може допомогти збільшити ефективність землекористування, але впровадження земельного ринку має бути детально врегульоване державою в питаннях максимальної кількості площ, орієнтовної ціни, доступу юридичних осіб та іноземців. Відносно дешева робоча сила не стимулює власників автоматизувати виробництво, тим самим уповільнюючи розвиток аграрної промисловості.

На даному етапі підвищити конкурентоспроможність підприємств українського АПК зможе поступовий врегульований запуск ринку землі, впровадження спрощеної системи оподаткування, зменшення ставок за кредитами для аграріїв, розвиток ринку лізингових послуг та збільшення ефективності розподілу і використання дотацій та інвестицій.

Агробізнес є однією з найбільш перспективних галузей економіки України, яка збільшує експортний потенціал і є другою після ІТ за динамікою зростання. Банки і страхові компанії вже починають збільшувати асортимент послуг для аграріїв. Найбільшою проблемою залишається недостатня законодавча врегульованість відносин з продажу та оренди землі, а також збільшення державної підтримки, проект якої вже розроблено, але поки не реалізовано. Врегульовані земельні відносини, дешеві кредити та інвестування в аграрні підприємства здатні швидко збільшити ефективність аграрного сектора України і оздоровити економіку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишневський Ю. 25 років в топку реформ. Головною проблемою України завжди була безмежна данина популізму / Ю. Вишневський // *Власть денег*. — 2016. — №12 — С. 4—9.
2. Кутовий Т. «3+5» — проста арифметика стратегії розвитку АПК / Т. Кутовий // *Дзеркало тижня*. — 2016. — №32 — С. 1—7.
3. Скорняков Д. “Мораторій на продаж земель — це якщо не злочин, то, м’яко кажучи, недалекоглядність” / Д. Скорняков // *Бізнес*. — 2016. — №41 — С. 32.
4. Васильєва Н. Що посієш, те пожнеш / Н. Васильєва // *Бізнес*. — 2016. — №46 — С. 28—29.
5. Мартинюк М. Ринок землі в Україні: три можливі моделі запуску та їх наслідки / М. Мартинюк // *Дзеркало тижня*. — 2016. — №34 Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/>
6. Штамм М. Хто так оре / М. Штамм // *Новое время страны*. — 2016. — №47 — С. 45—47.
7. Дуніна О. З’єднуючи світи / О. Дуніна // *Новое время страны*. — 2016. — №7 — С. 53.
8. Гордійчук А. Агробізнес у режимі онлайн / А. Гордійчук // *Новое время страны*. — 2016. — №10 — С. 70—71.
9. Сидор Г.В. Фінансовий лізинг як альтернативний напрям підтримки аграрної сфери тернопільської області / Г.В. Сидор // *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Економіка України в умовах сучасних трансформацій — Тернопіль-Чортків, 2014.* — С. 207—209.

10. Скрипник А.В., Голячук О.С., Воловоденко Л.В. Модель взаємодії енергетичного та аграрного секторів регіональної економіки / А.В. Скрипник, О.С. Голячук, Л.В. Воловоденко // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки — Запоріжжя, 2015. — № 1(25). — С. 69—77.

REFERENCES

1. Vishnevskiy, Yu. (2016) 25 rokov v topku reform. Golovnoyu problemoyu Ukrayini zavzhdi bula bezmezna danina populizmu / Yu. Vishnevskiy // Vlast deneg. – no 12 – pp. 4–9.
2. Kutoviy, T. «3+5» (2016) Prosta arifmetika strategiyi rozvitku APK / T. Kutoviy // Dzerkalo tizhnyia. – no 32 – pp. 1,7.
3. Skornyakov, D. (2016) “Moratoriy na prodazh zemel – tse yakscho ne zlochyn, to, m’ yako kazhuchi, nedalekoglyadnist” / D. Skornyakov // – no 41 – pp. 32.
4. Vasileva, N. Scho posiesh, te pozhnesh / N. Vasiliva // Biznes – no 46 – pp. 28–29.
5. Marty`nyuk M. (2016) Ry`nok zemli v Ukrayini: try` mozhly`vi modeli zapusku ta yix naslidky` / M. Marty`nyuk // Dzerkalo ty` zhdnya. – №34 Rezhym dostupu: <http://gazeta.dt.ua/>
6. Shtamm, M. (2016) Hto tak ore / M. Shtamm // Novoe vremya stranyi. – no 47 – pp. 45–47.
7. Dunina, O. (2016) Z`ednuuyuchi sviti / O. Dunina // Novoe vremya stranyi. – no 7 – pp.53.
8. Gordiychuk, A. (2016) Agrobiznes u rezhimi onlayn / A. Gordiychuk // Novoe vremya stranyi. – no 10 – pp. 70–71.
9. Sydor, G.V. (2014) Finansovyy lizyng yak alternatyvnyj napryam pidtrymky agrarnoyi sfery ternopilskoyi oblasti / G. V. Sydor //Materialy Mizhnarodnoyi naukovy-praktychnoyi konferenciyi «Ekonomika Ukrayiny v umovah suchasnyh transformacij» – Ternopil-Chortkiv – Chortkiv – pp. 207–209.
10. Skrypnyk, A.V. and Golyachuk, O.S. and Volovodenko L.V. Model vzayemodiyi energetychnogo ta agrarnogo sektoriv regionalnoyi ekonomiky / A.V. Skrypnyk, O.S. Golyachuk, L.V. Volovodenko // Visnyk Zaporizkogo nacionalnogo universytetu «Ekonomichni nauky» – Zaporizhzhya, 2015. – no 1(25). – pp. 69–77.

УДК 330.33.01:005.591.3(477)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ

Череп А.В. д.е.н., професор, Морозова А.П.

Запорізький національний університет

Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66

morozovaqueen@gmail.com

Досліджено теоретико-методичні основи створення стартапів, надано їх визначення, розкрито сутність і значення для економіки України. Розкрито особливості сучасного стану стартапів в Україні. На основі синтезу, було визначено особливості створення стартапів в Україні та проблеми їх функціонування. Встановлено, що в процесі створення, стартапи проходять п’ять стадій розвитку, які охарактеризовано. Розглянуто можливості фінансування та залучення інвестицій для реалізації проектів. Проаналізовано сучасний стан стартапів, бізнес-інкубаторів, бізнес-акселераторів, венчурних фондів, бізнес-ангелів. Встановлено критерії, які дозволяють приймати рішення вкладання грошей в той або інший проект, надано їм характеристику. Визначено відомі венчурні фонди в Україні та світі. Представлено відомі бізнес-інкубатори та бізнес-ангели. Наведено приклади успішних українських стартапів, які є популярними серед користувачів: визначено їх особливості, проблеми функціонування, розвитку та управління. Надано аналіз нормативно-правового забезпечення становлення та розвитку механізмів стимулювання інноваційних структур. Визначено інструменти мотивації поліпшення стану стартапів та підприємництва в Україні. Оцінено тенденції організації ангельських груп, ангельських мереж формування пулів інвестиційного капіталу для розподілу ризику, обміном досвідом їх створення, функціонування та розвитку. Визначено реалії ринку стартапів. Обґрунтовано доцільність маркетингових досліджень, складання бізнес-плану, розвитку бізнес-проекту до рівня зацікавленості інвесторів в їх реалізації. Доведено необхідність навчання, забезпечення інфраструктурою, консультування, фінансової та інформаційної підтримки стартапів на початкових етапах. Проаналізовані найуспішніші українські стартапи. Запропоновано шляхи покращення політики підтримки бізнес-інкубування в Україні з боку держави.

Ключові слова: стартап, ІТ сектор, бізнес-інкубатори, бізнес-акселератори, венчурні фонди, інвестиції, бізнес-проект, бізнес-ангели.